

Kinderparticipatie: teammethodieken

Stille wand discussie	
Doelstelling	DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING
Omschrijving	<p>Je hangt een aantal flappen in de ruimte met op elke flap een vraag. Alle vragen samen vormen een coherent geheel (zie voorbeeldvragen). Je kan zelf kiezen hoeveel flappen je uithangt, maar méér dan zeven wordt moeilijk. Overloop eerst samen met de begeleid(st)ers alle vragen en geef ze daarna voldoende tijd om elke vraag te beantwoorden.</p> <p>Begeleid(st)ers antwoorden individueel; ze schrijven hun antwoorden op kleefbriefjes en plakken die op de juiste flap. Ze mogen een stip zetten op briefjes van een ander als daar een antwoord opstaat waarmee ze het eens zijn. Je kan de begeleidsters vragen om tijdens dit deel van de oefening nog niet met elkaar te overleggen. Terwijl de mensen bezig zijn, kan je als verantwoordelijke de antwoorden op de briefjes al eens lezen. Als iedereen met alle vragen rond is, neem je de briefjes van elke flap en worden de antwoorden overlopen en samengevat. Bij onduidelijke briefjes kan je bijkomende uitleg vragen. Met deze oefening geef je mensen de kans om eerst individueel en anoniem over bepaalde vragen na te denken. Op basis van de individuele antwoorden kan je de discussie aangaan, samenvatten en besluiten trekken. Op die manier kom je tot teamvisies waaraan de persoonlijke meningen van elk teamlid hebben bijgedragen.</p>
Materiaal	Flappen met een aantal vragen rond het thema waarover je de discussie wil aangaan. Kleefbriefjes en stiften voor alle deelnemers.
Extra Tips	<ul style="list-style-type: none"> - Bakken voor jezelf eerst het thema af waarover je het met je team wil hebben. Probeer dan een stuk of zes vragen te bedenken die elk een aspect van het thema behandelen. - Verzamel tijdens de bespreking de kernpunten per vraag op een aparte flap, zo worden de resultaten voor alle teamleden duidelijk.
Uitwerking	<p>Deze oefening is gebaseerd op de werkvorm 'stille wand'-discussie uit het werkboek 'Wat wij te zeggen hebben. Kinderparticipatie in de BSO', een uitgave van ZOK, Rotterdam, 2000 (zie literatuurlijst). De oefening is aangepast door Ellie Kuipers en uitgetoetst met verschillende teams.</p>
Meer informatie	<p>Voorbeeldvragen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Als ik als kind naar het IBO kwam, zou ik willen dat... 2. Als ik als kind naar het IBO kwam, zou ik willen dat ze mijn mening vragen over... 3. Als ik als kind naar het IBO kwam, zou ik willen dat ze rekening houden met.... 4. De begeleid(st)ers moeten daarom.... 5. Waar ligt de grens waarover kinderen kunnen meebeslissen? 6. Welke factoren bevorderen het slagen van kinderpaticipatie? 7. Welke factoren staan succesvolle kinderpaticipatie in de weg?

Algemene tendensen in de antwoorden

In dit stukje worden de algemene tendensen gedistilleerd uit de antwoorden die medewerkers in de kinderopvang geven bij het doen van deze stille wandoefening. Geen theoretisch onderbouwde visies, maar belangrijke aspecten die de medewerkers zelf aanbrengen. De reacties zijn spontaan en ongefilterd.

Als we aan begeleid(st)ers in het IBO vragen **wat** zij denken dat **kinderen willen** in de opvang komen zaken naar boven die te maken hebben met het 'goed voelen' van de kinderen. Kernpunt is dat volwassenen kijken en aanvoelen of kinderen zich goed voelen. Dat kan via observatie of bevragingen (we bedoelen hiermee een breed spectrum aan methodieken, niet enkel vragenlijsten of interviews).

Bespreken we het aspect '**meningen van kinderen**', dan blijken de behoeften van kinderen hierin een bepalende rol te spelen. Het element vrije tijd en vrije keuze van kinderen wordt benadrukt. Maar begeleid(st)ers merken zelf dat het nog geen automatisme is om kinderen hun mening te vragen bij de zaken die hen aanbelangen. Ze nemen nog te veel alledaagse beslissingen zelf. Vaak liggen hieraan praktische bezwaren ten grondslag. Zoals: te druk, te veel kinderen, te veel taken in één keer. Maar ook pedagogische motieven zorgen ervoor dat dit automatisme slechts beperkt aanwezig is. Zoals: een beschermingsreflex ten aanzien van gesloten kinderen of algemene vooroordelen over kinderen (bv. kinderen willen altijd het onmogelijke, het zijn toch de haantjes de voorste die de boel bepalen,...).

Als je in de opvang op een intensieve manier **rekening wil houden** met de aanwezige kinderen, is het belangrijk dat er gewerkt wordt met de verwachtingen van de kinderen. Het lijkt wat op de vorige vraag, maar hier gaan we nog iets verder. 'Rekening houden met' betekent dat je op een actieve wijze werkt met de verwachtingen van de kinderen. Begeleid(st)ers beschikken dus best over een breed gamma van methodieken om kinderen te bevragen of om samen met hen activiteiten op te zetten. Activiteiten zijn niet alleen vrijetijdsactiviteiten, ze kunnen ook te maken hebben met huishoudelijke of samenlevingsaspecten die bij de opvang horen.

De **houding en opstelling van de begeleiding** is fundamenteel. Toch blijkt het erg moeilijk om helder en concreet te omschrijven om welke houding en ingesteldheid het dan precies gaat. Samen met je team zoeken naar een omschrijving levert heel wat stof op tot verdere discussie en sterkt de begeleiding in hun dagelijkse omgang met de kinderen.

Het aanvoelen van de **grens** van kinderp participatie sluit nauw aan bij de visies die naar voren komen in de voorgaande besprekingspunten. Communiceren en als team je mening en houding kenbaar maken zijn hierbij hot items.

Het **slagen** van kinderp participatie heeft volgens begeleid(st)ers sterk te maken met afspraken, overleg en transparantie van de beslissingsniveaus. Hier ligt nog veel werk. Begeleid(st)ers vertellen dat ze vaak zelf niet weten hoe iets beslist mag of kan worden. Communicatie is ook hier het sleutelwoord. Begeleid(st)ers willen daar zeker werk van maken.

Het **mislukken van kinderp participatie** gaat gepaard met onzekerheid. Deze 'opvoedingsonzekerheid' vinden we in meerdere opvoedingsmilieus terug. Binnen de kinderopvang is er onzekerheid over de omstandigheden van de opvang. Organisatorische, pedagogische, maatschappelijke aspecten komen hierbij aan bod. Het is belangrijk dat het team daar met elkaar kan over praten en dat ze steun vinden in een netwerk in hun omgeving.

Mogelijke antwoorden van begeleid(st)ers per vraag

1. Als ik als kind naar het IBO kwam, zou ik willen....

- dat ik mezelf mag zijn
- dat ik zelf kan kiezen wat ik wil spelen of doen
- dat ik me er goed voel, dat er naar me geluisterd wordt, dat ik me er thuis voel
- dat ik er tot rust kan komen na school
- dat ik als tiener meer privacy krijg
- dat er voldoende spelmateriaal is
- dat er verschillende soorten activiteiten aan bod komen
- dat het er warm is
- dat ik vrij kan zijn
- dat ik me goed voel in de omgeving
- dat de opvang rekening houdt met mijn culturele achtergrond
- dat ik veel vriendjes heb om mee te spelen
- dat er lieve, leuke begeleidsters zijn
- dat anderen me leuk vinden
- dat ik nieuwe dingen mag uitproberen
- dat ik veel te zeggen heb
- dat er leuke uitstappen zijn
- dat ik weet wat de afspraken zijn en dat ik daar ook iets over te zeggen heb

2. Als ik als kind naar het IBO kwam, zou ik willen dat ze mijn mening vragen over...

- speelgoed en activiteiten
- wat ik leuk vind en niet
- dingen die mij interesseren, of de choco op de boterham wel lekker is
- het eten en de eetmomenten in de opvang
- het slapen in de opvang
- mijn verlangens en behoeften (dagverloop, afspraken, inrichting, uitstappen,...)

3. Als ik als kind naar het IBO kwam, zou ik willen dat ze rekening houden met.....

- mij (wat ik kan, wat ik wil,...)
- hoe ik me voel
- mijn opvoedingsomgeving, gezinssituatie,...
- het feit dat ik een kind ben en me zo gedraag

4. De begeleid(st)ers moeten daarom....

- luisteren, begripvol zijn
- tijd hebben voor mij
- flexibel, open en toegankelijk zijn
- lieve getalenteerde mensen zijn, die op het juiste moment weten wat te zeggen en wat niet
- zich kunnen inleven
- open staan voor vernieuwing
- mij individueel behandelen
- creatief zijn
- een leuke en aangename huiselijke sfeer creëren, maar tegelijkertijd ook grenzen stellen, structuur brengen, geduld hebben en respect tonen

5. Waar ligt de grens waarover kinderen kunnen meebeslissen?

- daar waar kinderen de bovenhand dreigen te krijgen op de begeleiding
- wanneer het over financiële aspecten gaat
- als je het gevoel hebt dat kinderen iets niet goed kunnen beoordelen of over iets praten waarvan je als begeleiding al weet dat het niet realiseerbaar is
- dat moet je aanvoelen op elk moment
- als er nog geen structuur is, als je de kinderen nog niet kent
- hangt van leeftijd van de kinderen af

6. Welke factoren bevorderen het slagen van kinderparticipatie?

- dat kinderen vrij kunnen kiezen of ze al dan niet participeren
- voldoende personeel
- dat de kinderen en de begeleiding zich goed voelen
- boeiende en actieve methodieken
- niet al te grote groepen
- goede afspraken en wederzijds respect
- vertrouwen in elkaar
- veel praten met de kinderen, kinderen goed kennen
- positieve ingesteldheid van de begeleiding

7. Welke factoren staan succesvolle kinderparticipatie in de weg?

- teveel kinderen
- te weinig personeel
- passieve kinderen, sfeermakers die niet positief zijn
- vroegere negatieve ervaringen met kinderparticipatie (bv op school)
- te weinig interesse vanuit de kinderen
- dominante ingesteldheid van begeleid(st)ers (opvatting dat kinderen niks te zeggen hebben)

	Sta stelling –spel
Doelstelling	VISIE-ONTWIKKELING
Omschrijving	<p>Met deze oefening peil je naar visies over kindparticipatie. Je maakt zelf de keuze om het onderwerp breed te behandelen of om één bepaald aspect in de diepte uit te werken. Eens je het onderwerp hebt afgebakend, bedenk je een aantal stevige stellingen. Deze stellingen mogen best confronterend zijn. Schrijf elke stelling op een kaartje en laat mensen per twee of drie (afhankelijk van de grootte van je groep) een stelling trekken. Geef hen in groep wat tijd om argumenten te zoeken waarom ze voor of tegen zijn. Ondertussen hang je aan de ene kant van het lokaal een groot 'ONEENS' blad en aan de andere kant een 'EENS'- blad. Na de voorbereidingstijd, vraag je één van de groepen om te beginnen. Deze groep neemt positie in (bij blad eens –of oneens gaan staan), leest de stelling voor en argumenteert waarom ze eens of oneens zijn. Hebben de verschillende groepsleden een andere mening, dan worden beide meningen beargumenteerd. Daarna mogen ook de andere groepen positie innemen en wordt de discussie verder opengetrokken. Beide groepen proberen de overkant te overtuigen van hun gelijk. Probeer als coördinator bij elke stelling helder af te ronden door tot een samenvatting te komen: liggen de meningen ver uiteen of gaat het over verschillen in interpretatie?, is er begrip voor de mening van de 'overkant?', zijn er gemeenschappelijke ideeën uit te halen?, bestaan er 'juiste' of 'foute' antwoorden?,..... Probeer over elke stelling niet langer dan 10 minuten te discussiëren, zodat elk groepje evenwaardig aan de beurt komt.</p> <p>Nadat alle stellingen behandeld zijn, geef je een globaal overzicht van de visies die in de groep leven.</p>
Materiaal	<ul style="list-style-type: none"> - kaartjes met stellingen - een 'eens' en 'oneens' flap
Extra Tips	<ul style="list-style-type: none"> - Het is belangrijk om vooraf duidelijk te maken dat er geen goede of foute antwoorden bestaan, dat er geen consequenties verbonden worden aan de standpunten die mensen innemen. Mensen hebben recht op een eigen mening. Soms kan je schrikken van de posities die ingenomen worden. Laat je daardoor niet van de wijs brengen, maar vraag door. Probeer te begrijpen waarom mensen bepaalde opvattingen hebben. Vraag andere collega's waarom ze wel of niet akkoord zijn. - Als er complete eensgezindheid is over een stelling, kan je als coördinator tegenpositie innemen en argumenten verzinnen om twijfel te zaaien. Test de overtuiging waarmee iedereen positie inneemt. Je kan afspreken dat ook begeleid(st)ers een andere positie mogen innemen dan die waarin ze echt geloven. Zo kunnen ook zij hun collega's testen. De bedoeling van de oefening is dat mensen meer bewust gaan nadenken over hun eigen visies, dat ze beseffen hoe ze over iets denken en dat ze ook kunnen argumenteren waarom. - Als je jezelf nog niet thuis voelt in het onderwerp, kan je vooraf voor- en tegenargumenten verzamelen bij de stellingen. Op die manier heb je meer achter de hand om de discussies open te trekken en te begeleiden. - Goede stellingen worden krachtig geformuleerd en best in positieve vorm. Maak de zinnen niet te lang en verwerk geen twee meningen in één stelling.

	<u>Ren je rot</u>
Doelstelling	ZELF ERVAREN
Omschrijving	<p>Belangrijkste doelstelling van deze methodiek is dat begeleid(st)ers inzien dat ze hem ook met kinderen kunnen gebruiken. En dat je niet rond een tafel hoeft te zitten om je mening te geven. De inhoudelijke doelstelling is dat je van de begeleidsters te weten komt welk speelgoed (of welke activiteiten) kinderen volgens hen leuk vinden. Als ze dezelfde oefening nadien met de kinderen doen, kunnen ze hun eigen opvattingen met die van de kinderen vergelijken.</p> <p>Voor deze methodiek heb je verschillende ruimten (of één grote) nodig. Je bedenkt een tiental vragen rond een gekozen thema ('speelgoed', 'activiteiten',...). Je nummert de vragen en schrijft elke vraag (met het bijhorende nummer) op een apart A4 blad. Deze A4's hang je verspreid (en sommige verstopt) op in de verschillende ruimtes. Je laat de mensen per twee groepjes vormen. Voor elk groepje zet je de 10 vragen in een bepaalde volgorde. Bij de start geef je elk groepje haar eerste nummer en een blad om de antwoorden op te schrijven. Elk tweetal gaat op zoek naar haar eerste vraag, vult het antwoord in op het eigen blad, en komt een tweede nummer vragen. Zo werken ze alle vragen in de juiste volgorde af. Het moet een ren- en loopspel worden, dus de tijd is belangrijk. Als alle groepen klaar zijn, worden de antwoorden op elke vraag op grote flappen geschreven. Neem tijd voor het bespreken van de verschillende ideeën. Ga samen met de begeleidsters na of, hoe en wanneer ze dit spel met de kinderen kunnen doen.</p>
Materiaal	<ul style="list-style-type: none"> - A4 blaadjes met vragen en bijhorend nummer - Genummerde reeksen voor elk groepje - Antwoordformulieren per groepje
Extra Tips	<ul style="list-style-type: none"> - Je kan bij de start reeds de volledige nummerreeks aan elk groepje geven, maar het gevaar bestaat dat mensen dan niet de opgegeven volgorde aanhouden. Het zoekelement verdwijnt dan. - Leg bij de bespreking van deze oefening met de begeleiding vooral het accent op hoe deze oefening aanvoelt en hoe je ze met kinderen zou doen. - Je kan deze oefening over eender welk thema doen, zolang het thema aansluiting vindt bij de kinderen en je de vragen op een aangepaste manier kan vertalen. Hou er rekening mee dat je bereid moet zijn om echt met de wensen van de kinderen rekening te houden (leg bijvoorbeeld een budget vast). - Als je dit spel met kinderen doet zit het risico erin dat ze meer plezier hebben in het lopen en het eerste willen zijn, dan in het invullen van de vragen. Zoek naar een goede balans: bijvoorbeeld, de winnaar is de groep die snel was én voldoende informatie heeft gegeven. - Belangrijk bij dit spel is wat je er achteraf met de kinderen mee doet! Bespreek met hen de verschillende voorstellen, laat hen een begroting opmaken vertrekkende vanuit een bepaald (realistisch) budget, bekijk hun begroting en beslis samen met hen welke aankopen er zullen worden gedaan op welke termijn. Hou kinderen op de hoogte als hun voorstellen worden uitgevoerd.
Gebaseerd op	'Zweet je rot', methodiek uit de werkmap 'Bofferds' een uitgave van IMCO, Purmerend, 1996 (zie literatuurlijst). De methodiek is door Ellie Kuipers uitgeprobeerd met verschillende teams.

Meer informatie	Voorbeeldvragen over thema speelgoed <ol style="list-style-type: none">1. Welk speelgoed hebben de kinderen buiten nog nodig?2. Welk speelgoed zou je kopen voor de meisjes in de opvang?3. Waarmee spelen kleuters het allerliefst?4. Waar hebben jongens tekort aan?5. Waar spelen kinderen vooral mee in groep?6. Waar spelen kinderen het liefst op hun eentje mee?7. Met welk speelgoed spelen kinderen tussen 8 en 10 liefst?8. Welk speelgoed vindt iedereen leuk?9. Welk speelgoed voor de 10 tot 12-jarigen?10. Met welk speelgoed spelen kinderen thuis het liefste?11. Met welk speelgoed in de opvang wordt er bijna niet gespeeld?12.
-----------------	---

	<u>De vuilbak</u>
Doelstelling	TABOES DOORBREKEN
Omschrijving	Deze oefening werkt goed als afsluiter. Belangrijk is dat je op een anonieme manier te weten komt waar mensen het meest mee zitten, waar ze het meest twijfels over hebben. Je gaat met zijn allen in een kring zitten. In het midden zet je een lege vuilbak. Elke begeleid(s)er krijgt een stukje papier. Vraag hen om de voornaamste reden op te schrijven (voor zichzelf) waarom ze niet aan kinderpaticipatie willen beginnen. 'We doen niet aan kinderpaticipatie, omdat.....'. De papiertjes mogen ze verfrommelen en in de vuilbak werpen. Je smijt dus letterlijk je grootste frustratie van je af! Als iedereen klaar is laat je de hoed rondgaan in de kring. Ieder trekt er een frustratie uit. Diegene die zijn eigen frustratie er uit haalt, neemt best een andere. Daarna bespreekt ieder om beurt welke frustratie hij heeft getrokken en geeft aan of hij of zij zich daar zelf in kan vinden. Wie herkent dat nog? Denkt iedereen zo? Van waar komt die schrik? Angsten, frustraties en taboes kunnen hier in een open gesprek aan het licht komen. Probeer vage of onduidelijke gevoelens te verhelderen en te benoemen.
Materiaal	Een lege vuilbak Stukjes papier voor alle deelnemers
Extra Tips	<ul style="list-style-type: none"> - Je kan alle frustraties uit de hoed ook gewoon op een grote flap schrijven en ze zo overlopen. - Probeer het gesprek een positieve ondertoon te geven. Laat het niet verglijden in een klaagzang, maar probeer de frustraties en angsten te verhelderen. Probeer te plaatsen waar frustraties vandaan komen. - Je kan naast de vuilbak ook nog een schatkist gebruiken, waarin je de voornaamste redenen laat opschrijven om wel aan kinderpaticipatie te doen. Zo heb je de beide kanten van de medaille, namelijk 'we doen niet aan kinderpaticipatie, omdat...' in de vuilbak en 'wij doen wel aan kinderpaticipatie, omdat.....' in de schatkist. Je kan ook twee hoeden gebruiken, of twee schoenen,....
Gebaseerd op	Ellie Kuipers, VCOK, ism verschillende IBO's.
Meer informatie	De onderdelen 'Tegenargumenten' en 'Valkuilen en tips' op deze site (ga terug naar homepage), kunnen een hulp zijn bij de voorbereiding.